

Червоний шлях, №1

Микола Хвильовий

1923

Exported from Wikisource on 12/12/18

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

СІЛУЕТИ

НОВЕЛА.

Дядя Варфоломій прийшов на далеку, закинуту станцію, в Ортечека (там був знайомий, теж далекий, але він робив посадку поза чергою), і чекав на потяг. На станції було порожньо, майже нікого: дві—три фігури в постолах, і смерділо прокисло. В залі першого—другого класу лишень буфет: дві—три сосиски, три—чотири булки. Ще в кімнаті Ортечека шипів блідозелений самовар, з нього й подавали чай випадковим подорожникам, що випадково застрягли на закинутій станції. І от станцію так далеко закинуло, що тільки скажеш:— „дивно!“ Навіть повітовий город (маячить відціля) прокидається, насторожився, а тут і досі в „мужській уборній“ лежить огризок сосиски і ручка від кулемету „maxim“.— Але іменно ця то станція і ворушила своєю присутністю почуття рішучого задоволення. Тому: тут було тихо, радісно, лишень зрідка сторож Матвій збентежить спокій перону різкими дзвонами на повістку. Потім удари одлунають—і знову тихо.— Дядя Варфоломій вийняв з кишені телеграму й перечитав її ще раз. Стефан писав так: „Приїжджайте. Згодний! Це, значить, Стефан поведе наступ на Вероніку. І слід: на то він і брат. Неможна-ж її залишити в такім становищі. І тут же дядя Варфоломій подумав: „Чудово! Божественно! приїде— курочок розведе!“ А потім ще подумав (по традиції: „хто не був молодим, той не був дурнем): А літа вгамують, навчать. Ох-о-хо! Суета житейська“.— Нарешті потяг подали. Тоді дядя Варфоломій забрав клунок і вийшов з далеким знайомим з Ортечека. Звичайно, за дорогу (вшиву, коли вітер рветься в щілини, а пічки ще нема; коли придавлять так, що тільки охнеш; коли одноманітний стук колес заколисав і приснитися все, що пройшло, що відходить—і жах, і грюк, і чорт знає що),— за таку дорогу, конче розболиться тіло.— Потяг летить за гори, за ліси на північ. Дядя Варфоломій дримає. І сниться йому це:

... Стефан. Дема. Вероніка. Вероніка кричить. Вероніка в кучеряшках (в каштанових, як каштан), і так нагадує строкатий плакат, ніби він висить на перших громах

повстання.

Ну добре! Коли тобі так плакатно, що ти забула, не хочеш знати родину, то“ ...

... Дядя Варфоломій хвилюється:

...—Добре. Добре. Так. Так. І кінчай, будь ласка, скоріш. Дай і мені сказати.

Змовкла.

...— А тепер я тобі скажу. Приїзджає в наш город, провінціяльний, так сказати,... Ми-ж люде темні, провінціяльні, так сказати (іронія)... приїзджає, скажемо, ваш ячейківський губерніяльний секретар, і кричить на всю горлянку:—Што тут розвешалі разних Мазепов да Коцюбінські“ І що ти йому на це скажеш? Ну?

Тоді Вероніка кричить, що Юрко Коцюбинський—син Михайла—живе у Відні і більшовик і, як резонно зазначає Стефан, Вероніка нічого не доказує.

Дядя Варфоломій тріумфує.

І розказує ще про другого, „оні, так сказати“ — —Проехал двесті вьорст по Україні і ненашол мови, но зато, правда, нашол українськіє настроєнія.

—Ага! Ага!

Дядя Варфоломій ще тріумфує.— А на мольберт прорвалось анемичне проміння і тускло пішло до дверей. З вулиці запахло бензолом. Стефан збирає книги: через 'і години на лекцію. Дема натхненно дивиться на небо, відкіля прорвалось сонце.

Стефан сказав:

—І все таки я за Вероніку.

Дядя Варфоломій розмахує руками, подається корпусом:

—О, безумовно. Як же рука руку миє.

Тоді Стефан ще каже:

—Ви, дядю, учитель гімна'зії, і я уявляю, що є ваші учні,—мабуть, безпросвітня тупість. Ви не ображайтесь бо я звик агітувати в фабричній аудиторії. Невже й вам казати, що треба дивитись глибше на річі? Хоч би посоромились цього-ж Коцюбинського. Як ви гадаєте: який обсяг між вашим політиканством і автором „Він іде“?

Дядя Варфоломій хвилюється: — Софістика! Софістика!

А Христина, що випадково зайшла сюда каже:

— А ти б чого хотів?

— Як чого?

— Якого хвістика?

Христина сіда бабуся і мудрих слів не розуміє.

Тоді, звичайно, тріумфує Вероніка. Дядя Варфоломій розмахує руками і — бац!

— побіг на вокзал, не попрощавшись, на дачний потяг, щоб знову на закинуту станцію, в ортечека приїхати і випити там з далеким знайомим чаю, а потім уже до-дому, на заняття.

... І знову кімната. Десь проходять вітри, десь стоять пругкі сніги. І от раптом за вікном димить туман. На сивім фоні, в імлі, маячить постать. Це Дема. Дема стоїть біля мольберту і з мукою дивиться на лінії. Він каже! — „Коли я нарешті напишу картину?“ .. А далі проходить міська ніч, десь трівожно б'ється калатушка нічного сторожа. Потім калатушка змовкла. Йде світанок анемічний, матовий, зажурний. Дема стоїть біля вікна, здавивши голову, під очима лежать синці і погляд його блукає. — Дядя Варфоломій питає: „Стефане, чи не збожеволів він?“ „А Дема підійшов і написав:

„Мане, факел, фарес“ ...

... Десь закричала Вероніка.

Дядя Варфоломій прокинувся.

3

Чорт знає що лізе в голову! Це ж було так давно!

Хіба Вероніка та? Дядя Варфоломій каже тихо, ледве чути: — „І слава богу!.. — Потяг мчить“ — У дяді Варфоломія одна радість: сестричі, і він давно вже ховає теплу надію, що змовкне нарешті дзвін шабель і тоді — засвітить хтось своїм сміхом в цьому домі, що на Тарасовій вулиці, вище гімназії в тихім повітовім місті... Чудово! Божественно: в кімнаті музика — це співає тиша свої тихі мелодії, за дверима садок і пищить птичка: „чик-чирик! чик-чирик"! А хтось каже: — Дя — адя! — наростів і тьохкає солов'єм серце. Дядя Варфоломій ще згадав телеграму. Ще раз вийняв її з кишені, полапав

пальцями в темряві вагону і зітхнув з полегкістю.

...Потяг мчав на північ. Стукали одноманітно колеса.

Знову дрімалось. Тра-та-та-та... Тра-та-та та... І тут смерділо прокисло, а вітер рвався в щілини. ...І сниться все, що пройшло, що відходить, — і жах, і грюк, і чорт знає що.

...Потяг мчав на північ.

4.

Дядя Варфоломій приїхав. На порозі стрічає Стефан. Дама спить, хропить. Посередині мольберт і розкидані пензлі.

Дядя Варфоломій каже:

— Нарешті. От доріжка!

Стефан дивиться скрізь сині окуляри тихими, розумними, як у оліня, очима і мовчки розв'язує клунок. Дядя Варфоломій спитав:

— Ну, як діла?

— Нічого.

— Добре. І ми нічого, живемо — хліб жуємо. „Красную Ниву“ виписую. Єсть і віршики і „техника“ — все як полатається. А то іноді після обіду політичний огляд послухаєш, і недорого, і гарно, і промовці приличні.

...Вузлик розв'язаний. Пахне свіжим хлібом, ще чимсь смачним, солодким. Стефан каже, що це дуже до речі, бо як раз вийшли продукти і живе з Демою на сухарях.... — Як же Вероніка? часто буває у тебе?

— Два тижні не бачились.

— Два тижні?

— Так, не знаю де, бо жила раніш за раднаргосом, а тепер треба шукати...

Дядя Варфоломій перебиває:

— Так ти з нею досі не говорив???

— Ні.

—Нехорошо. А викликаєш телеграмою.

—Я написав тільки про згоду...

—Нехорошо.

Дядя Варфоломій має вигляд конче ображеного, і це для того: завойювати Стефана. А в душі він зовсім не ображений. В його душі співають зараз Олесівські солов'ї і пахнуть там українські троянди, — знаєте: пелюстки, що в альбом провінційальній баришні.

...В холостяцькій кімнаті поетичний розгардіяш. Наприклад, на столі: „Капітал“, тараня, калоша, повидло, фарби, Мікель-Анджело і — чого тут тільки нема!!

В кутку бліді плями шумного міського дня. В коридорах крики мешканців, чути кричить, гримає брук. Город підвівся, щоб жити — і летять мотори і біжать тротуари. Дзвін, грюк, рев заповнили кожний заулок. Над городом нависли велитні південно-західніх хмар.

..От. Значить дядя Варфоломій приїхав, скинув пальто і капелюх, поговорив і з Стефаном і сів на кровать. Тоді — одхиляє ковдру і лоскоче п'ятку Демової ноги. Дема мукає.

Дядя регоче. До Стефана:

—В драмі був?

—Ні, на концерті молодой філармонії.

Дядя Варфоломій ще лоскоче:

—Ах, ти, ячейко!

... — і от Республика У. С Р. Р. Коли подивитись на південь крізь сині масиви весняних хмар туди далі — звичайно його не видно, а він єсть, на півдні: маленький городок і біля нього закинута станція. Колись Вероніка казала:

„Це мій милий степовий край і по ньому тікають, біжать дороги на Донеччину“. А Дема казав з патосом — „Ой, ти краю мій трівожний, — виконками й сум!..

... І значить в цьому городку жила-була сім'я: папа, мама, брат, сестра і т. д. Це Стефанова родина і от вийшло так (із драми батьки й діти) папа прокляв дітей — Стефана й Вероніку, тому що вони пішли... Потім папа й мама сіли на корабель і не пішли, а поїхали в Болгарію. Дядя Варфоломій очевидно, не прокляв. — Між иншим:

Дема іншої фамилії, просто товариш..., І от городок (крізь сиві масиви весняних хмар, на півдні), закинута станція, спогапи, революція. І кричить революція над ухом: Бундззз! Бундззз! І лежить в просторах ціле провалля віків і Достоевський, і Рафаель, і глибина глибина

— а в домі за раднаргосом жила з Веронікою Христина (робітниця, бабуся). Вероніка перейшла на другу квартиру— і бабуся перейшла. Тепер Христина каже:— Що з моєю Веронікою зробили? Не знаєш, Стефане?

Стефан мовчить...

...Дядя Варфоломій ще полоскотав:

— Ах, ти, ячейко!

Потім дядя Варфоломій сказав до Стефана:

— Гляди: я чоловік не столичний, не звик до вашого грюку. Чуєш?

5.

Тоді йшла весна.

Зачалась дико, божевільно, надзвичайно— по жарамі. З далеких курганів республіки на лоні сизої безвісти палахкотіли заграви, а потім небо тануло і по вулицях проходив сторожкий, запашний весняний шум. Ночі клекотіли, кипіли і зачаровано блукали по кварталах. Іноді проходили неясні сні. На прозорій чистій блакиті зорі творили нечувану загірню симфонію.

... І от сидить Вероніка і робітниця Христина.

Це з тих Христин, що можна бачити на сторінках „Комунарки України“. Це та, про яких кажуть: „без хреста на груді і— з чим в грудях?... Це з книги дум народніх: „Ой, вмірав Бармаш та вмірав старий“.

— із другої книги дум народніх:—

прийде гряде час: забармашать посьолки, машини, заводи, оселі. Забармашить земля. — „Ой, вмірав Бармаш та вмірав старий“. І як музика польових просторів ллється ця надзвичайна агіта ція. Ходять бояни невідомих комун і співають вечірню молитву, коли жевріє свіча загірнього сонця:

— ... Слава в верхів'ях революції і на землі радість.

... Отже сидить Вероніка, а Христина підбірає своє сиве волосся. І каже Христина:

— ... Так, прийшла я в призидум Що ж ти, кажу, за призидум, що в тебе, нема нікаторої правди? Буржуй ти—і больш нічого. А що я безпартейна, то я на тебе плюю, потому как ресефесер не призидум, а делегацкое собрания. Должон за правду стоять....

Вероніка сидить, нахиливши голову.

На каланчі горить огонь, відтіля чути неясний клекіт із Слобожанських степів, що оточили город. Весна.

І лине сторожкий клекіт по туманних шляхах. І співає боян вечірню молитву, і каже слово „о полку“ людяпости:—за морями, за лісами, за широкими трівожними ланами лежать золоті піски і блукають там отари здійснених бажань, і чути вже шум—то згряями линуть на захід. І кажуть з тоскою:—Чи скоро, горлице? І розбігаються мислі по древу, по степах, далеко, за невідомість.

—Боян змовк..

... Вероніка сказала:

—Бабусю, мені хочеться ласкати ваше сиве волосся.

—Христина сказала:

—Товаришочок! Чого ти така сумна стала, змарніла зовсім. Парубчину тобі треба. Ой, бачу, парубчину! Недарма весна плыве.

Вероніка сіла біля Христини і перебірала її сиве волосся....—Знаєте, колись в дитинстві у моєї мами були обмороки. І от я бігала за доктором. Так бігала, що аж вітер свистів. Я, знаєте, дуже кохала маму. І мені хотілось її закохати, зовсім, щоб мене не було. Ляжеш біля мами, притулишся до неї і так щільно, що хочеться влізти в її тіло, злитись як одне тіло... І от приходив доктор, мама була мертва, бліда як смерть, і її одкачували. А я тоді йшла терпіти. Підходила до дверей, закладала свою лапку в щілину і потім давила дверима дуже, аж сльози капали, щоб боліло. І тоді, знаєте, мені було легше. Це радість терпіння, бабусю!

Змовкла, і ще сказала:

—Це радість терпіння, бабусю.

... На Поярних посьолках темрява. Зрідка виють пси, зрідка прокинеться брук.—В кімнаті вохко, жевріє каганець.... І в цей час на другому кінці города, за рікою Дема стоїть біля мольберту, потім підходить до вікна і з мукою дивиться в глуху весняну

імлу. Гори важких мовчазних хмар стоять мовчазно над покрівлями. Навпроти в кабачку „Дайош“ раз у раз одчиняються двері і випускають і впускають (як це в Горкого?)—„безпокойних і інших“.

Дема знову підходить до мольберту і з мукою дивиться в глуху весняну імлу. Дядя Варфоломій спитав:— „Де тут у вас політичний огляд кажуть Думаю завтра піти“. Стефан сказав:— „Не знаю. Я, дядю, в політичних ділах не фаховець“. — „Ахто-ж ти?“ Стефан мовчав. Дядя Варфоломій розгнівався і ліг спати. — Спить.

... Стефан, як і завше після роботи, спокійно читає газети і щось заносить в щоденник. — Повернувся. Тихі розумні очі, як у оліня, уважно дивляться крізь окуляри.

...— Демо, покинь! Лягай спати.

— Ні, Стефане, ти надто просто дивишся на життя.

Я так не можу.! от— мої пензлі лежать.

Стефан усміхнувся:

— Знову за своє. Чудний ти, Демо.

Тоді Дема кидається до столу і жагуче говорить:

— Образливо оце: от ти такий собі Стефан, маєш такий же світогляд, як і я. І чого-ж твоє життя так тихо, лагідно йде? Чому моє не так? Ти не хам, ти не дурень, ти не ідіот, ти не віл...

— Дякую за комплімент!

— Дякуй не дякуй, а це правда. І от виходиш ранком спокійно на роботу, потім спокійно йдеш читати лекцію, потім читаєш газети а потім говориш про глибину... Що це?

Стефан ще усміхається, підводиться і дивиться на гори важких хмар, що мовчазно стоять над покрівлями.... — Я, Демо, бувший математик, фізик. І я знаю, скажемо, ціну Декартової системи координатів... Лягай спати.

Я теж. втомився.

.. Проходили шумно по вулиці натовпи— з опери, — і зникали по-одинці у вохких масивах весняної ночі.

б.

... — Слава в верхів'ях революції і на землі радість.

... Гряде весна. І повинь так шумить, що на серці надзвичайний божевільний пожеар.

Дядя Варфоломій пішов в город.

... Було свято. Були вдвох: грали в шахи. Дема розказував щось з індійського, що занесено в епоху хрестових походів, про шахи: королю мат! про смерть. Іще розказував з Кіплінга, з індійського життя чудову казку: „Рікі-Тікі-Таві“. Дема пішов. За стіною хтось уїдливо, одноманітно, повторював:

— Суб'єкт в об'єкті.

Стефан подумав, чогось згадав старого Єврея-ортодокса з Полісся. Ad literam.... А вчора прийшов з Поярних посьолків, був на заводі Стругаль і К°. Тоді тихо конав синій міський вечір. Але гули—трамваї, собор, брук.

...—Вероніка не приходила?

—Ні! —це Дема.

—Варфоломій казав, що бачив її...Дема стоїть біля мольберту і знову падає тоскний погляд на мольберт. „Тільки лінії-1. Більш нічого. „Тільки лінії“.

...Трамвай, собор, брук.

А дядя Варфоломій дійсно бачив Вероніку. Бачив, як виглядає, але Стефану про це не сказав. Обіцяла завтра зайти. Тоді похилилась на старе серце радість. Вероніка йшла з наркома. По вулиці мчали автомобілі. Небо співало блакитну весняну пісню. Радість так лоскотала, що прямо чудово. Вероніка розказала, що живе тепер на Поярних посьолках. Перебралась з квартири, що за раднаргосом. Дядя Варфоломій легенько натякнув. Не сказала...

—„Ну, не кажи“. І тут же згадав телеграму. Дядя Варфоломій навіть ужалив: — „Чого-ж ти така неплакатна?“ Вероніка сказала: — „Не вік дивиться плакатно, треба, Стефан каже, подивитись і глибше. Виросла досить з того часу. Не мала дівчина“. Дядя Варфоломій глянув на неї і раптом зрозумів: „Вероніка жона“. Ізгадав якийсь портрет з Трет'яківської галереї...

...Це було вчора...

...А зараз пахло свіжим хлібом, а з вулиці пахло бензолом. Стефан подивився у вікно:

— йшла в калошах на босу ногу, без хустки, в якимсь архаїчного покрою пальто. Йшла похиливши голову, біля бюсту. Артема по пустельній дорозці сада. Покликав:

—Вероніко,

—Я. Коли увійшла, обняв, довго держав у обіймах і довго не говорили. Гладив її каштанове волосся, матове обличчя і сувору складку на чолі, — Синій весняний вечір танув.

...— Чого не ходиш, Вероніко? Що за фокуси?

Сказала, хворобливо усміхнувшись:

—По твоїй проповіді живу, брате: треба дивитись глибше на життя.

Стефан спитав про поїздку:

—Ну, як говорила з ним?

—Знаю.

—Що ж ти?

—Нічого!

Стефан сказав:

—Ну, ми ще з тобою поговоримо.

Потім нахилився під кровать і дістав чоботи.

—Надягай.

Вона одхилила його руку.

Стефан незадоволено подивився:

—В ролі страдниці?

—Так.

Хотів переконати, говорив переконуючи, агітаційно:

—Глупо. Ти хочеш ближче до маси, але цим ти тільки одриваєшся від неї. До кого у робітників антагонізм — до інтелігенції? Помилка. До тих, що ходять в чоботях? Помилка. От до кого: до тих що ниють, що хочуть підробитися під них. Скажи щиро: „я — інтелігент“, — працой щиро, — і маса буде поважати тебе.

Вероніка зітхнула і сказала:

— Стефане! Це риторика Фразерство.

І тут же скинулась:

— Проте, я кажу неправду. Не так. У нас, брате, одна путь, але різні доріжки. Я йду по цій, ти по тій—десь зйдуться.

— Вероніко,...

— Ні, Стефане, ти мене не переконаєш... У тебе є чай?... Стефан вийшов Вероніка сіла и дивилась на портрет Мікель-Днджело. — Прийшов Дема. — І чути було, як ростуть дні і хотілось слухати вітра.

..А вітер на арфі грав:

Як в книзі „Золотий гомін“. За городом шуміли сло божанські степи. Степи творили буйну весну, і щастя їм, як вагітній матері, що рожає в перший раз.

...Дема сказав:

— Коли я намалюю цю велику річ, в якій відчую „сьогодня?“ Як легко було писати картину на тему „повстання“.

Стефан сказав:

— Ясно. Героїчні будні важче написати, ніж героїчне свято. Вероніка сказала:

— Демо! Ти митець революції, а от „сьогодня“ ти й не напишеш, тому що „сьогодня“ є зовсім не те, що каже Стефан. Не героїчні будні, а героїчне терпіння. Зрозумієш— напишеш.

Стефан сказав:

— Це патетика... Це твої босі ноги в калошах, Вероніко!

— Може.

... Розмову кинули—увійшов дядя Варфоломій. Він прийшов з Донецького вокзалу, з синього шуму. Він конче був радий, що нарешті і Вероніка тут, бо завтра як раз йде потяг на закинуту станцію. Дядя Варфоломій був певний, що Стефан умовить Вероніку, і він жартував.

...Дядя Варфоломій говорив:

—Послухайте старого. Треба їхати. Боятись нічого: у нас все „благонадъжно“. Більше. Скажу по щирости—матеріялізм Як у свій час носили винниченківські сорочки, так тепер наше глухе місто поринуло в матеріялізмі. Якась пошесть. Підеш в гімназію—матеріялізм. Підеш в просвіту—матеріялізм. Навіть в автокефалії про матеріялізм чуєш Словом, цілком „благонадъжно“... А наша, так сказати, генерація старих зубрів, що ведуть свою родословну від Грушевських, Петлюр та інших, —цих, знаєте, елегантних панів та панночок з орієнтацією на першу паризьку моду, цих скоро не буде. Де дінуться—бог його знає. Напевне тільки це: незабаром станем іхтіозаврами, матеріялом для археологів... Ідемо, Вероніко—цілком „благонадъжно“.

І тут же дядя Варфоломій подумав про курочок; „гарно-б завести!... І вся ця суєта житейська... Охо хо“! Позіхнув і ретельно перехрестив уста.

Тоді Вероніка сказала. ' —Демо, сюди не заходила Христина?

—Ні.

—Ну, так мені треба йти.Сьогодні на Поярних посьолках спектакль.

Дядя Варфоломій скинувся:—шось закричав заверещав.

Вероніка мовчала. Дядя Варфоломій покликав у сніни Стефана. Як же так? Завтра ж потяг? І рішили йти з нею.

... Вийшли всі на ганок. Небо відходило вдаль. Зорі творили нечувану загірню симфонію.— Пішли до ріки. Дядя Варфоломій проводив до берега, останні—з Веронікою на спектакль. Коли виходили за город, дядя Варфоломій, що йшов позаду всіх, покликав Стефана. Розмахував руками, хвилювався.... З городу сунулись вози. Перекликались у вохкій весняній імлі. На сході стояла чітка зоря. Пахло (Дема казав) цедрою з лимона. В далені густо розкидані були заводські огні. Дема творив сантименти:

—Це не від Луки, а від повстання. З нього одна глава на мотив: „гей, долиною, гей, широкою козаки ідуть“. І це тому, що я чую далекий тупіт фантастичних коней. Тому, що положила на моє серце свою голівку малюсенька дівчинка, і я бачу народження нового життя.... Вероніка мовчала.

Тоді промовив Стефан:

—Вероніко, тобі холодно в калошах. Ти хоч би чулки наділа.

Близько підійшла, подивилась в очі і тихо, але чітко і суворо сказала:

— Брате! Не глузуй. Я з тобою не буду стрічатись.

Стефан подумав і кинув:

— Добре. Але скажи мені: ти чула що небудь про аристократизм духу?

Вероніка сказала:

— Чула.... Підійшов Дема.

— Про що ви говорите?

Стефан:

— Про цінности: Евклідову на площині і Лобачевського на сферичній поверхні.

— Ну, це не про мене писано.

... Нарешті й ріка. Підійшов і дядя Варфоломій. — Десь чиркнув сірник — у весняній ночі стояли два цигаркових огника. Далеко на Поярних посьолках співали дівчата.

Поїдуть туди, до Христини.

... З тих Христин. Це з книги дум народніх: ходять бояни невідомих комун і співають вечірню молитву, коли жевріє свіча загірнього сонця: — „Слава в верхів'ях революції і на землі радість! І чути ще боянову молитву під тихий акомпанімент земного хору — весняного шуму. Стоїть чітка Віфліємська зоря. Боян дивиться в даль і тихо каже: — ...твоє життя, ти, твої рухи, твій кожний день — це агітація невідомих комун. Чого ж вони хочуть від мене? Невже я вирву своє чингальне серце, не вжже я зможу погасити цей надзвичайний ранковий пожар“? І пише діва — жіночий ватажок — наказ на 11 пунктів і наказ на 14 пунктів. І звичайно вона добре знає, що Христина і без неї це знає і мабуть у неї теж горить серце, коли бачить Христину і вона не може погасити пожар своєї творчости.

— „Слава в верхів'ях революції і на землі радість!

Боян сказав: — „Можна згоріти, як свічка перед образом моєї мадонн Христини“. Але не втихала боянова молитва під тихий акомпанімент земного хору — весняного шуму“.

... Сказав дядя Варфоломій:

— Стефане, йди сюди!

Підійшов.

—Ну говори по правді—вламав?

Стефан нічого не відповів, одійшов і сів на кайору.

... Сплеснули весла.

... Стояла тиха вохка темрява, і вабили полярські огні, і брів зелений запах із Слобожанських безкраїх степів.... Сплеснули весла.

8.

... Дядя Варфоломій подумав—не то з іронією, не то так:

—Ячейка!

Потім подумав про потяг, про закинуту станцію, Ортечека. і про далекого знайомого з Ортечека.

Потім дядя Варфоломій уважно дивився в синяву запашної ночі, туди, де стояли полярські огні, де маячила кайора і силуети цих чудних, невідомих людей.

28/2 23. Харків

About this digital edition

This e-book comes from the online library [Wikisource](http://wikisource.org)^[1]. This multilingual digital library, built by volunteers, is committed to developing a free accessible collection of publications of every kind: novels, poems, magazines, letters...

We distribute our books for free, starting from works not copyrighted or published under a free license. You are free to use our e-books for any purpose (including commercial exploitation), under the terms of the [Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)^[2] license or, at your choice, those of the [GNU FDL](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)^[3].

Wikisource is constantly looking for new members. During the realization of this book, it's possible that we made some errors. You can report them at [this page](#)^[4].

The following users contributed to this book:

- Arxivist

-
1. [↑ http://wikisource.org](http://wikisource.org)
 2. [↑ http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0](http://www.creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0)
 3. [↑ http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html](http://www.gnu.org/copyleft/fdl.html)
 4. [↑ http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium](http://wikisource.org/wiki/Wikisource:Scriptorium)